

การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอะใต้
ด้วยแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์
Analysis of The Forest Watershed Conservation
Community of Mae Oae Tai with Arne Naess's
Concept of Deep Ecology

นิรมล นิรมลมณฑล¹
Niramon Niramonmonton

ปรุศม์ บุญศรีตัน²
Parut Boonsriton

Received: August 15, 2018
Revised: September 26, 2018
Accepted: December 12, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของหมู่บ้านแม่เอะใต้ด้วยแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์ จากการศึกษาพบว่านิเวศวิทยาอธิบายโลกเชิงกลไกของวิทยาศาสตร์กายภาพที่พยายามทำให้ธรรมชาติเป็นเพียงลักษณะทางวัตถุที่วัดได้ ซึ่งเป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, email: parud2511@gmail.com

และไม่มีการศึกษาในเชิงคุณค่า ทำให้ความมั่งคั่งถูกลดทอนด้วยการประเมินค่าจากความคิด การศึกษานิเวศวิทยา จึงไม่ครอบคลุมถึงเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด โดยเฉพาะในเชิงคุณค่าและการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ

นิเวศวิทยาเชิงลึกเป็นทัศนะที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และคุณลักษณะที่สัมพันธ์กันของโลก โดยปฏิเสธแนวคิดที่แยกมนุษย์ออกจากสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับอาร์เน เนสส์ ที่มองว่า มนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ และไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ธรรมชาติต้องได้รับการเคารพและยอมรับจากมนุษย์ในฐานะที่เท่าเทียมกัน เพราะสรรพสิ่งมีคุณค่าในตัวเอง ดังนั้นมนุษย์ควรปรับแนวคิดและการกระทำที่ถูกต้องต่อธรรมชาติ เพื่อวิถีชีวิตที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

ชุมชนแม่เอาใต้ ตั้งอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากระบบความเชื่อทางศาสนาคริสต์ที่เห็นว่า มนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติและเป็นผู้ครอบครองสรรพสิ่ง ส่งผลให้ชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติในเชิงเอาเปรียบธรรมชาติ ดังนั้น จำเป็นต้องมีชุดความคิดที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของศาสนาคริสต์มาใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทั้งนี้ แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์ ให้ความสำคัญกับทุกชีวิตอย่างเท่าเทียมและมนุษย์ไม่ได้อยู่เหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนแม่เอาใต้ เนื่องจากการดำเนินชีวิตของชุมชนแม่เอาใต้ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกตามที่อาร์เน เนสส์ได้เสนอเอาไว้บางประการ คือ มีความเรียบง่าย และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน

คำสำคัญ: อาร์เน เนสส์, นิเวศวิทยาเชิงลึก, ป่าต้นน้ำ, ชุมชนแม่เอาใต้

ABSTRACT

The study's objective is to analyze the forest conservation at a source of a river in Mea Oae Tai through Arne Naess's deep ecological perspective. From the study, it was found that ecology explained the world in terms of mechanism which interprets nature as measurable materials. Ecology, even though containing the variety, complexity and interpenetration, is only the factual knowledge in material world. There is no consideration in the respect of value. Reductive perspective makes a big loophole for ecological study because it does not cover the whole of the nature and environments in the respect of valuation and a cooperative living with things

Deep ecology pays attention to the relationship of things and reciprocal interpenetration, denying the thought of separation of humans from environment. As a deep ecologist, Arne Naess proposes that human beings and nature are one and never been separated. Nature must be respected as equal from human beings due to her self-valued existence. Human beings ought to tune their thought in the right way towards nature, to maintain a good life and reciprocal benefit.

The community of Mae Oae Tai locate on Mae Nachon, Mae Chaem District, Chiang Mai. The community is experiencing natural and environmental problems. One reason comes from the Christian belief system that sees man as supernatural and possesses all things. As a consequence, the community is naturally associated with nature, so it is necessary to have a set of ideas beyond the bounds of Christianity to address environmental issues of the community. Arne Naess gives equal importance to all living things and man is not supernatural. This is an ideal concept for solving the environmental problems of the community. Because of the lifestyle of the community is consistent with the way life is based on deep ecological concepts, according to Arne Ness offers some of the simplest features and in harmony with nature.

Keywords: Arne Naess, Deep ecology, Forest Watershed Conservation, Community of Mae Oae Tai

บทนำ

ปัจจุบันวิกฤตทางธรรมชาติเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุสำคัญคือการกระทำของมนุษย์ที่พยายามควบคุมธรรมชาติเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ส่งผลให้ระบบนิเวศขาดดุลภาพ ทั้งยังมีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องช่วยกันหาทางแก้ไข ปัญหาเหล่านี้เพื่อความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติและอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

เชียงใหม่เป็นหนึ่งในจังหวัดที่พื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลายเป็นจำนวนมาก ทำให้ปัจจุบันเหลือพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์เป็นต้นน้ำลำธาร แหล่งกำเนิดและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าเพียงไม่กี่แห่ง สาเหตุบางประการเกิดจากการประกอบอาชีพของประชากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำลายทรัพยากรป่าไม้ อาทิ การทำไร่เลื่อนลอย และเกษตรเชิงเดี่ยว หมู่บ้านแม่เอาใต้ตั้งอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอมะแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติทางธรรมชาติดังกล่าว เนื่องจากหมู่บ้านแม่เอาใต้อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลและอยู่ท่ามกลางภูเขา วิถีชีวิตของชุมชนจึงมีความเรียบง่าย โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต

การมีวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน นำไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของหมู่บ้าน แต่เนื่องจากแนวทางในการอนุรักษ์นี้เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชน รวมทั้งการลองผิดลองถูก โดยมีได้อาศัยหลักการหรือแนวคิดการอนุรักษ์อื่นๆ เข้ามาประกอบ ส่งผลให้การอนุรักษ์ที่ผ่านมามีประสพผลสำเร็จเท่าที่ควร ชุมชนจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการและวิธีการอนุรักษ์เรื่อย ๆ ปัจจุบันได้มีการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาบันอ้อผญา เครือข่ายชุมชนรักษ์ป่า เป็นต้น ซึ่งทำหน้าที่ให้คำปรึกษา และแนะนำแนวทางการแก้ปัญหาผ่านการให้ข้อมูลของชุมชน อย่างไรก็ตาม หน่วยงานดังกล่าวไม่ได้ลงพื้นที่สำรวจสภาพปัญหาด้วยตนเอง ทำให้คำแนะนำไม่อาจนำไปใช้กับสภาพปัญหาจริง ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงต้องแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง และยังคงประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำจนถึงปัจจุบัน (Niramonthon, Loethu, Interview, 17 February 2017)

ในแง่ของปรัชญามีแนวคิดหนึ่งที่ถูกกล่าวถึงอย่างแพร่หลายในกลุ่มผู้สนใจปัญหาเชิงนิเวศวิทยา คือ นิเวศวิทยาเชิงลึก (Deep Ecology) เป็นคำที่อาร์เน เนสส์ (Arne Naess: 1912) นักปรัชญาชาวนอร์เวย์เป็นผู้ตั้งขึ้น นิเวศวิทยาเชิงลึกหมายถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสิ่งแวดล้อมที่มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ในระดับลึกกว่าทั่วไป ซึ่งมีแนวความคิดว่ามนุษย์เป็นหนึ่งในเดียวกับธรรมชาติ และธรรมชาติมีสิทธิที่จะดำรงอยู่อย่างอิสระและมีคุณค่าในตัวเอง นอกจากนี้ กฎของธรรมชาติหรือกฎของนิเวศวิทยายังเป็นตัวกำหนดระบบความสัมพันธ์หรือจริยธรรมของมนุษย์ที่มีต่อตนเอง สังคมและธรรมชาติ โดยมุ่งเป้าหมายการเคลื่อนไหวไปที่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์ของมนุษย์ เพื่อความยั่งยืนทางนิเวศ (มนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม) เป็นสำคัญ (Naess, Arne, 1973, pp. 95-100)

อาร์เน เนสส์ยังได้เสนอวิถีแบบนิเวศวิทยาเชิงลึกในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เอาไว้ด้วยว่า วิถีชีวิตไม่มีสูตรหรือเกณฑ์ที่ตายตัว ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยกมาจากวิถีชีวิตของชาวสแกนดิเนเวียและผู้ที่เห็นว่าวิถีชีวิตเช่นนี้คือสิ่งดีงาม กล่าวคือ สิ่งที่มนุษย์แสดงออกมาในวิถีชีวิตนั้นไม่ว่าจะเป็นคำพูด ความคิด การตัดสินใจในการเลือก และการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้การหยั่งรู้ตัวตนที่แท้จริงด้วยภูมิปัญญาของแต่ละคนหรือมีปรัชญาการดำเนินชีวิตเป็นของตนเองนั้น ล้วนเกิดจากเจตนาและการยอมรับอย่างเต็มใจ รวมทั้งมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อผลของ

การกระทำที่จะเกิดขึ้นตามมา ทั้งต่อตนเองและชีวิตทั้งหลายโดยไม่จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ทางสังคมใดๆ มาบังคับ (Naess, Arne, 1993, pp. 29-32)

ด้วยเหตุนี้จึงต้องศึกษาแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนแม่เอะใต้ โดยมุ่งศึกษาถึงประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนแม่เอะใต้ โดยเฉพาะด้านป่าต้นน้ำว่ามีแนวคิดการอนุรักษ์อย่างไร และนำแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์มาวิเคราะห์ห้กับวิธีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อดูว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร พร้อมเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการนำแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์เข้าไปปรับใช้ร่วมกับแนวคิดและวิธีการของชุมชนแม่เอะใต้ เพื่อให้ชุมชนได้มีวิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

งานวิจัยของประเวศ อินทองปานมิ่งาน เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบนิเวศวิทยาในพุทธปรัชญากับนิเวศวิทยาแนวลัทธิตามทัศนะของอาร์เน เนสส์ พบว่านิเวศวิทยาแนวลัทธิมีทัศนะที่มุ่งเน้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงการมองโลกและชีวิตโดยตระหนักว่ามนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติในระบบนิเวศ จึงต้องมียุทธศาสตร์ทางจริยธรรม มนุษย์ไม่ควรไปรุกรานและทำร้ายธรรมชาติ ควรอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน เพราะสรรพสิ่งมีคุณค่าในตัวเองและผูกพันเป็นข่ายใยหนึ่งเดียว (Inthongpan, Prawet, 2010, pp. 71-72)

ทั้งนี้ กระบวนทัศน์ของนิเวศวิทยาเชิงลึกเป็นกระบวนทัศน์ในสายนิเวศนิยม (Ecologism) ซึ่งมีทัศนะในการมองโลกชีวิตแตกต่างจากกระบวนทัศน์ในสายสิ่งแวดล้อมนิยม (Environmentalism) อย่างกว้างขวาง นิเวศวิทยาเชิงลึกมีสถานภาพเป็นแนวความคิดทางปรัชญาและศาสนา ทั้งยังเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ที่มีจุดเน้นทั้งในการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของมนุษย์ในระดับปัจเจกชนและสังคม รวมทั้งเน้นการเปลี่ยนแปลงในเชิง

โครงสร้างเพื่อรังสรรค์สังคมที่ยั่งยืนหรือมีดุลยภาพ (Chophaka, Koson, 1999, p. 47)

งานวิจัยของปิยามาศใจไฟได้ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกระบวนการทัศน์พุทธธรรมกับนิเวศวิทยาเชิงลึก พบว่า ทั้งสองกระบวนการทัศน์มีเนื้อหา 3 มิติ ได้แก่ อกิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ค่อนข้างสมบูรณ์ กล่าวคือ พุทธธรรมมีเนื้อหาชัดเจนเป็นระบบแต่ขาดการตีความและการนำมาประยุกต์ใช้ ส่วนนิเวศวิทยาเชิงลึกอาศัยปรัชญาและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่แขนงต่างๆ การนำเสนอในมิติด้าน จริยศาสตร์ค่อนข้างเด่นชัด แต่การอธิบายเนื้อหาในมิติอภิปรัชญาและญาณวิทยายังขาดแคลนความชัดเจน เนื้อหาของพุทธกระบวนการทัศน์เชิงนิเวศวิทยาเชิงลึกเป็นความพยายามในการบูรณาการกระบวนการทัศน์ของพุทธธรรมเข้ากับนิเวศวิทยาเชิงลึกในระดับหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าการผสมผสานหรือบูรณาการภูมิปัญญาของโลกเป็นสิ่งที่จำเป็นหากเราต้องการรอดพ้นจากวิกฤติที่กำลังเกิดขึ้น (Jaifai, Piyamas, 2009, pp. 7-8)

กานมณี ภูักกติ ได้ศึกษาหลักแนวคิดของอาร์เน เนสส์ เพื่อหาความหมายและคุณค่าของชีวิต โดยเน้นไปที่ความสัมพันธ์ในธรรมชาติ และการตระหนักรู้ในตัวเอง อาร์เน เนสส์เห็นว่า มีความสัมพันธ์ภายในระหว่างภูเขากับคนภูเขา ซึ่งมีทั้งความยิ่งใหญ่ บริสุทธิ สะอาด เห็นถึงความซับซ้อนของสรรพชีวิต และสารัตถะที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ นอกจากนี้ยังได้แบ่งขั้นของการตระหนักรู้ถึงตัวตนไว้อย่างชัดเจน คือ ขั้นแรก ขึ้น ego-realization เป็นระดับเริ่มแรกของมนุษย์ทั่วไป ซึ่งรับรู้ความเป็นตัวเป็นตนเฉพาะของตนเอง ขั้นที่สอง ขึ้น self-realization เป็นขั้นที่มนุษย์ตระหนักรู้ถึงตัวตนของมนุษย์ผู้อื่น อาร์เน เนสส์เรียกทั้งหมดนี้ว่าเป็นตัวตนทางสังคม ซึ่งสามารถอธิบายการช่วยเหลือกัน เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมได้ แต่ในขั้นนี้มนุษย์ก็ยังมองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และจุดนี้เองที่เป็นเหตุแห่งปัญหา ซึ่งมนุษย์จะต้องแก้ไขโดยการขยายตัวตนไปมองสรรพสิ่งให้กว้าง

ขั้น คือการตระหนักรู้ในขั้นที่สูงที่สุด ขั้น Self-realization อาร์เน เนสส์ หมายถึง มิติที่เหนือกว่าตัวตนในความหมายที่ยังคับแคบ (beyond narrow selves) (Phuphakdee, Kanmanee, 2004, pp. 68-70)

ในงานวิจัยเรื่อง ทรรศนะเรื่องธรรมชาติและ การปกป้องธรรมชาติของกลุ่ม ก่อการร้ายเชิงนิเวศน์ ได้กล่าวถึงแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกในทัศนะของอาร์เน เนสส์ ว่า อาร์เน เนสส์มองความสัมพันธ์ของภาพรวมเป็นสิ่งสำคัญ ปฏิเสธการมอง มนุษย์เป็นศูนย์กลางของธรรมชาติโดยสิ้นเชิง สิ่งที่แตกต่างในหลักการของ นิเวศวิทยาเชิงลึกนั้นคือความเชื่อที่ว่า การแก้ปัญหาวิกฤตทางสิ่งแวดล้อมที่โลก กำลังประสบในปัจจุบันนั้นต้องแก้ตั้งแต่ขั้นปรัชญาเชิงลึก ซึ่งทางแก้ันั้นได้มาด้วย การปฏิบัติทัศนคติทางปรัชญา จากนั้นจึงจะส่งผลต่อปัจเจกตลอดจนวัฒนธรรม และในที่สุดก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน รวมถึงอุดมการณ์โครงสร้างอีกด้วย (Sumettikoon Piyaboot, 2008, pp. 55-57)

นอกจากนี้อาร์เน เนสส์ยังพยายามจะอธิบายให้ลึกซึ้งในเรื่องของจิต วิญญาณที่มีอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วไป โดยเริ่มยกตัวอย่างงานเขียน ของอัลโด ลีโอโพลด์ (Aldo Leopold) และราเชล คาร์สัน (Rachel Carson) ที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับหรือเรียกร้องสิทธิของสิ่งแวดล้อม เช่น สิทธิสัตว์ในอันที่จะ "ไม่ถูกรบกวนหรือถูกฆ่า เป็นต้น และแนวคิดนิเวศวิทยาแนวลึกนี้เป็นผลที่เกิด มาจากการที่มนุษย์ยอมรับภายในใจว่าจิตวิญญาณที่บริสุทธิ์มีอยู่ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สาเหตุเพราะยอมรับเรื่องวิญญาณที่สถิตอยู่ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นั้นเอง แนวคิดดังกล่าวนี้จึงก้าวล่วงวิธีการของศาสตร์สมัยใหม่ที่มีพื้นฐานอยู่บน สมมติฐานทางด้านเครื่องจักรกลในระดับที่เรียกว่าความเป็นจริงทางวิทยาศาสตร์ ไปสู่ระดับของความรอบรู้ หรือเข้าใจเกี่ยวกับตัวเองของมนุษย์และโลกธรรมชาติ ในด้านวิญญาณ (Inthongpan, Prawet, 2016, p. 23)

ในงานวิจัยเรื่องจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม: โลกทัศน์ในพุทธปรัชญาและปรัชญาตะวันตก ของเนืองน้อย บุญยเนตร ได้มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมของพุทธปรัชญากับท่าที พบว่า ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลแทนพระเจ้าและท่าทีนิเวศน์สำนึก ทั้ง 3 ท่าทีเป็นรูปแบบสำนึกของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของโลกทัศน์ 3 รูปแบบ คือ 1. พุทธปรัชญาให้สำนึกที่ระวังไหวต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ 2. ศาสนายิวและคริสต์ให้แง่คิดเกี่ยวกับความหายนะต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อันผลที่มนุษย์ถือเอาประโยชน์ส่วนตนสำคัญกว่าสำนึกทางสังคม 3. นิเวศน์สำนึกให้แง่คิดที่ช่วยสนับสนุนภาพลักษณ์ของโลก ในฐานะที่เป็นสังคมอันยิ่งใหญ่ของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นจุดยืนของโลกทัศน์ทั้ง 3 ก็ได้ให้แง่คิดต่างๆ ที่จะช่วยพยุงโลกธรรมชาติให้กลับมาอยู่ในสภาพที่ดีงามได้ (Bunyanet, Nuangnoi, 1994, p. 4)

งานวิจัยเรื่องหน้าที่ทางจริยธรรมของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ของเนืองน้อย บุญยเนตร เช่นเดียวกัน ว่าด้วยเรื่องการใช้เหตุผลเกี่ยวกับจริยธรรมของมนุษย์ในด้านต่างๆ คือหน้าที่ในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเพื่ออนุชนรุ่นหลัง หน้าที่ในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ซึ่งอยู่ห่างไกลในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หน้าที่ในการยอมสละอิสรภาพบางประการ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดของสังคมโดยรวมพอสรุปได้ว่า จริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมนั้นตามเหตุผลแล้วเป็นไปได้ยากและการพิจารณาสภาพแวดล้อมเป็นเสมือนวิถีไปสู่จุดหมาย เป็นสิ่งซึ่งมีเหตุผลมากที่สุดและในกรณีที่จะรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติเพื่ออนุชนนั้น ไม่อาจบอกได้ว่าเรามีหน้าที่ต่ออนุชนในระยะยาว เพียงแต่เพื่อความอยู่รอดของสังคมส่วนรวมและเพื่ออิสรภาพและคุณค่าต่างๆ ที่ได้รับการยกย่อง เช่น ความยุติธรรม ฯลฯ จะเป็นไปได้ในที่สุด (Bunyanet, Nuangnoi, 1983)

งานวิจัยเรื่องธรรมชาติและเรื่องธรรมชาติและ การปกป้องธรรมชาติของกลุ่ม ก่อการร้ายเชิงนิเวศน์ ของปิยบุตร สุเมตติกุล ว่าด้วยเรื่องกลุ่มก่อการร้ายเชิง นิเวศน์ที่มีท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์กับมนุษย์โดยเฉพาะมนุษย์ที่ทำลายธรรมชาติ แต่ ท่าทีดังกล่าวไม่สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์แบบองค์รวมของตนเอง เพราะท่าทีเช่นนี้แสดงถึงการมองมนุษย์ว่าอยู่แยกออกจากธรรมชาติ ทำให้ ธรรมชาติและเรื่องธรรมชาติของกลุ่มก่อการร้ายเชิงนิเวศน์นั้นขาดความมั่นคงและไม่ เป็นระบบ ทั้งยังมีท่าทีในการแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้าซึ่งมีแนวโน้มว่าจะไม่ สามารถแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้ (Sumettikun, Piyabute, 2008, pp. 55-57)

งานวิจัยเรื่องการใช้พื้นที่ของชุมชนบนที่สูงที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พื้นที่ป่าต้นน้ำแม่แจ้ฟ้า อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ของสุรธรรม์ เลิศสาระ พบ ว่าชุมชนบนพื้นที่สูงมีอาชีพหลักทำเกษตรกร ปลูกพืชไร่ และไม่ผลยืนต้น แต่ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภค เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในครัวเรือน และแรงจูงใจจากภาวะราคาผลผลิต (ราคาผลผลิตสูง) ชุมชนจึงได้ขยายพื้นที่ เพาะปลูกไปยังพื้นที่ป่าสมบูรณ์ โดยถางเปิดผิวดิน เก็บริบสุมเผา และการ บำรุงรักษาโดยการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สิ่งเหล่านี้ทำให้พื้นที่ป่าลดลง มีโอกาส เกิดไฟป่ามากขึ้น ทำให้สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ผิวดินขาดความ อุดมสมบูรณ์ และมีการพัดพาสารเคมีสู่แหล่งน้ำ (Loetsara, Surathan, 2011, pp. 81-93)

งานวิจัยเรื่องการใช้หลักพุทธธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของเจ้าอธิการสมคิด จรณธมโม (จันอัน) ของพระปลัดเฉลิม บังเมฆ ได้ข้อสรุป ว่า ใช้การเทศน์หรือการบรรยายธรรมที่สอดแทรกความสำคัญของป่าไม้ โดยมุ่ง เน้นให้ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐ ทั้งการเชิญผู้ บริหารระดับสูงของประเทศมาร่วมในกิจกรรมโครงการต่างๆ การชักชวนพระ

สงฆ์รูปอื่น และการใช้พิธีกรรมทางศาสนา การประสานความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ โดยใช้วัดเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ (Bangmek, Palatchaloem, 2005, pp. 69-72)

งานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารพื้นที่ต้นน้ำแม่สะงะ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ของเพียรเลิศ ธิระจาง พบว่า ชุมชนชาวแม่สะงะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำและทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันด้วย โดยปัญหาหลักของการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำคือ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำธารมากขึ้น (Thiracham-nong, Phianloet, 2000, pp. 94-101)

สำหรับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอาะใต้ ยังไม่เคยได้รับการศึกษาหรือสำรวจ เนื่องจากหมู่บ้านแม่เอาะใต้เป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลความเจริญ จึงไม่มีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านแม่เอาะใต้โดยตรง ทั้งนี้มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ของชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

งานวิจัยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในลุ่มน้ำแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ของธนต์ถ์ พรหมด้วง พบว่าชุมชนมีการแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว ระยะสั้นคือ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยใช้องค์ความรู้ที่หลากหลายเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรได้คงที่หรือเพิ่มขึ้น ขณะที่การแก้ปัญหาระยะยาว เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่จะต่อสู้กับอำนาจฝ่ายต่างๆ เพื่อแสวงหาความชอบธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ แต่มูลเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ส่งผลไปถึงปัญหาความขัดแย้ง อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การเข้ามาของกลุ่ม ภาวะแตกตัวทางสังคม ที่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้นและนำมาซึ่งความต้องการ

ทรัพยากรน้ำที่เพิ่มมากขึ้นนั้น บริบทและเงื่อนไขดังกล่าวกลับไม่ถูกนำมากล่าวถึงในกระบวนการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาในระยะสั้นและระยะยาวแต่อย่างใด จนกลายเป็นพลวัตปัญหาที่มีความซับซ้อนและรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (Phromduang, Thanat, 2007, pp. 156-174)

งานวิจัยเรื่องการเคลื่อนไหวทางการเมืองและเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบและกลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอแม่แจ่ม มี 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การเรียกร้องโดยการยื่นหนังสือโดยตรงต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หรือกับฝ่ายการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รูปแบบที่ 2 การเรียกร้องโดยการเจรจา โดยส่งแกนนำของกลุ่มมาเจรจากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ผสมกับการกดดันโดยใช้ สื่อมวลชนมาเป็นตัวช่วยในการกดดันอีกทางหนึ่งด้วย รูปแบบที่ 3 การเรียกร้องด้วยการใช้พลังมวลชนชุมนุมประท้วงปิดล้อมตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ เป็นการเรียกร้องที่ค่อนข้างจะรุนแรง เพราะเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะทำให้ข้อเรียกร้องของเกษตรกรได้รับการตอบสนอง ซึ่งวิธีดังกล่าวจะใช้ได้ผลแทบทุกครั้ง เพราะการชุมนุมประท้วงปิดล้อมสถานที่ดังกล่าวมีผู้ได้รับผลกระทบอย่างกว้างขวาง ถ้าไม่ยุติการชุมนุมประท้วงอย่างรวดเร็วก็จะก่อความเดือดร้อนให้แก่สังคม หรือประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจหรือมีหน้าที่รับผิดชอบต้องออกมายอมรับข้อเรียกร้องหรือข้อเสนอของผู้ชุมนุมประท้วงแทบทุกครั้ง (Simongkol, Kriangsak, 2012, pp. 29-37)

งานวิจัยเรื่องการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านนิเวศวิทยาของชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ของทัศนีย์ หิรัญวงษ์ พบว่า ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อว่า สรรพสิ่งที่ดำรงอยู่นั้นมีความเกี่ยวข้องของระหว่างกัน และเชื่อว่าธรรมชาติทุกอย่างล้วนมีเจ้าของ มนุษย์นั้นเป็นเพียงผู้มาขอใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการอยู่รอดเท่านั้น โดยไม่อาจครอบครองธรรมชาติเป็นของตนเองได้ แนวคิด

ดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านครอบครัว สังคม และเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสังคม อย่างไรก็ตามแนวคิดและวิธีการเหล่านี้ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนเพื่อไปสู่การสืบสาน เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ต่อไป (Hirunwong, Tassanee, 2003, pp. 69-74)

งานวิจัยเรื่องการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืนของบ้านแม่เอะ หมู่ 10 ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ของเอกภพ อัมพประเสริฐ พบว่า ชุมชนบ้านแม่เอะมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมภายใต้ความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเรื่องเหนือธรรมชาติ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ ความเชื่อดังกล่าวยังถูกนำมาในการจัดตั้งกฎและระเบียบข้อบังคับในการใช้ป่าชุมชน โดยมีผู้รับผิดชอบหลัก ๆ คือ ผู้นำหมู่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นตัวแทนชาวบ้านทั่วไป ซึ่งผู้อาวุโสหรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านเป็นผู้นำหรือผู้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การเลี้ยงผีไร่-ผืนาการเลี้ยงผีแม่น้ำ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าชุมชนปกาศะถุยบ้านแม่เอะมีศักยภาพในการนำภูมิปัญญาของชุมชนเป็นแนวทางในการการอนุรักษ์และรักษาไว้ซึ่งป่าชุมชนบ้านแม่เอะได้อย่างยั่งยืน (Amphaprasert, Ekkaphop, 2014, pp. 83-88)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของหมู่บ้านแม่เอะได้ด้วยแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

- 1.1 แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์
- 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 1.3 แนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอะใต้

2. ด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานของอาร์เน เนสส์เป็นหนังสือจำนวน 3 เล่ม ดังนี้

2.1 *Scepticism* (1971) ว่าด้วยเรื่องความสงสัย อาร์เน เนสส์มองว่า ความสงสัยถือเป็นเรื่องปกติ และหากความสงสัยนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้อง มันจะเป็นภัยต่อความเชื่อของเราในชีวิตประจำวันรวมทั้งความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ แต่หากความสงสัยนั้นถูกโต้แย้งจนนำไปสู่ข้อสรุปที่ผิด เราก็จะไม่ได้อะไรจากความสงสัยนั้นเลย อย่างไรก็ตามอาร์เน เนสส์เสนอการวางท่าทีต่อความสงสัยของเราซึ่งมักจะถูกละเลยเสมอนั้นคือ การไม่ปฏิเสธและไม่ยอมรับ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของความสงสัย

2.2 *The Shallow and the Deep; Long-Range Ecology Movement* (1973) เป็นงานเขียนที่ว่าด้วยเรื่องนโยบายความรับผิดชอบทางนิเวศ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหามลพิษ และการขาดแคลนทรัพยากร โดยนำเสนอถึงความหลากหลาย ความซับซ้อน แหล่งที่อยู่อาศัย การกระจายอำนาจ การเอื้อประโยชน์ซึ่งกันของสิ่งมีชีวิต และความเสมอภาคที่ไม่มีการแบ่งชนชั้นในระบบนิเวศ

2.3 *Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy* (1993)

ว่าด้วยเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยมนุษย์เท่านั้น เนื่องจากมนุษย์ให้คุณค่าสรรพสิ่งจนทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ดังนั้นมนุษย์จึงต้องผู้แก้ปัญหาโดยการยึดหลักแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึก

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2 กลุ่ม ที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอะใต้ ดังนี้

3.1 ผู้นำหมู่บ้านและแกนนำในการอนุรักษ์ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

- 1) นายเหล่ทู่ นิรมลมณฑล ผู้นำหมู่บ้าน
- 2) นายกิตติศักดิ์ นิรมลมณฑล ผู้นำทางศาสนาของหมู่บ้าน
- 3) นายมุเตะ วิยูร์ตัน หัวหน้าผู้รับผิดชอบดูแลป่าต้นน้ำ
- 4) ชาวบ้านในหมู่บ้านแม่เอะใต้สองคน ประกอบด้วย นายปีละ สุวรรณชลธิ์ และนางกล่อวะ ชื่นชูภาพ

3.2 บุคลากรของสถาบันอ้อผญาและเครือข่ายชุมชนรักษ้ำป่า ที่มีบทบาทในการวางแนวทางการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย

- 1) นายสมเกียรติ มีธรรม ผู้อำนวยการสถาบันอ้อผญา
- 2) นายทะนงศักดิ์ ม่อนดอก ประธานเครือข่ายชุมชนรักษ้ำป่า
ลุ่มน้ำแม่แจ่มตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวม

ข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเสวนากลุ่มย่อย ซึ่ง
มีวิธีการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนิเวศวิทยาเชิงลึกและการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ณ หมู่บ้านแม่เอะใต้ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
3. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เนเนสส์ ผ่านการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอะใต้
4. การเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์ ทั้งจากการเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์มาเสนอในการเสวนากลุ่มย่อยเพื่อแสดงแนวทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
5. สรุปและนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

นิเวศวิทยาเป็นการศึกษาทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของสิ่งมีชีวิตได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตที่มีต่อกันและกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตที่มีกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่โดยรอบทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต กล่าวคือทุกสิ่งที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งมีทั้งที่เกิดขึ้นเองและที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังนั้นการศึกษานิเวศวิทยาจึงมุ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่จริงในสถานะที่เป็นองค์ประกอบอันจำเป็นของสิ่งเหล่านี้ โดยมีแนวคิดเรื่องความหลากหลาย ความซับซ้อน และการโยงใยกันของสรรพ-

สิ่ง ซึ่งเป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม ไม่มีการศึกษาในเชิงคุณค่า ทำให้ความรู้ถูกลดทอนด้วยการประเมินค่าจากความคิด และมนุษย์ยังคงเป็นผู้ประเมินสิ่งต่าง ๆ อยู่นั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาครอบคลุมถึงเรื่องของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด โดยเฉพาะในเชิงคุณค่า เพื่อหาแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ โดยรักษาคุณภาพให้ได้มากที่สุด

แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกและได้เสนอให้เปลี่ยนมุมมองพื้นฐานโดยปฏิเสธแนวคิดที่แยกมนุษย์ออกจากสิ่งแวดล้อม (man-in-environment) และแยกสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมออกจากกัน (thing-in-milieu) มาสู่การหยั่งรู้ในความสัมพันธ์แบบองค์รวมที่แบ่งแยก เพราะโดยมากเรามักจะมองว่ามนุษย์อยู่ในสิ่งแวดล้อมและใช้สิ่งแวดล้อมเป็นประโยชน์แก่ตนเอง แต่นิเวศวิทยาเชิงลึกมองว่าสิ่งมีชีวิตต่างอยู่ในสนามแห่งความสัมพันธ์กันภายใน ซึ่งมีความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน ถ้าปราศจากความสัมพันธ์นี้แล้ว มนุษย์และสิ่งแวดล้อมก็จะไม่เป็นเหมือนที่เคยเป็น

นิเวศวิทยาเชิงลึกมีความสอดคล้องกับแนวคิดของอาร์เน เนสส์ ที่ปฏิเสธแนวคิดที่แยกมนุษย์ออกจากสิ่งแวดล้อมและแยกสิ่งต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมออกจากกัน มาสู่การตระหนักรู้ในความสัมพันธ์แบบองค์รวมที่ไม่ได้แบ่งแยก นอกจากนี้อาร์เน เนสส์ ยังปฏิเสธระบบชนชั้นทุกชนิด เนื่องจากชีวิตทุกรูปแบบมีคุณค่าในตัวเอง มนุษย์กับธรรมชาติไม่มีสิ่งใดเหนือกว่ากัน ไม่มีผู้จัดการหรือผู้พิชิตธรรมชาติ แต่ทั้งคู่เป็นพลเมืองของโลกธรรมชาติ ดังนั้น ธรรมชาติจึงต้องได้รับการเคารพและยอมรับจากมนุษย์ในฐานะที่เท่าเทียมกัน

อาร์เน เนสส์ได้เสนอวิถีแบบนิเวศวิทยาเชิงลึกในการดำเนินชีวิตของมนุษย์เอาไว้ 25 ข้อ ซึ่งทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกันเป็นข่วงใย โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ใช้ชีวิตบนพื้นฐานความเรียบง่ายและมีความสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อ

ให้มนุษย์กับธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน ไม่มีผู้จัดการและผู้ถูกจัดการ การดำเนินชีวิตเช่นนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การปกป้องธรรมชาติและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์กำลังเผชิญอยู่

ดังนั้น นิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์จึงเป็นการเปลี่ยนจากการยึดเอา มนุษย์เป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจคุณค่า ไปเป็นภาพความสัมพันธ์ขนาดใหญ่ ของทุกชีวิตในระบบนิเวศ เพื่อนำไปสู่จิตสำนึกในรูปแบบใหม่ที่จะทำให้มนุษย์ ปฏิบัติต่อโลกธรรมชาติในฐานะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เสมือนกับคนใน ครอบครัวหรือคนในชุมชนเดียวกัน นั่นคือ หากมนุษย์ทำร้ายธรรมชาติก็เป็น เหมือนกับการทำร้ายตัวเอง เช่นเดียวกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและโลกธรรมชาต ก็เหมือนการดูแลและปกป้องตัวเอง แต่การดูแลในที่นี้ต้องไม่ใช่ในฐานะที่ ธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่นำไปสู่ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่เป็นในฐานะของ สิ่งที่จะต้องเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการดำรงอยู่

จากการวิเคราะห์แนวคิดการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เอะใต้ด้วย แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์ พบว่า ชุมชนแม่เอะใต้กับอาร์เน เนสส์ให้คุณค่ากับธรรมชาติต่างกัน คือ ชุมชนมองว่ามนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ เนื่องจากพระเจ้าสร้างมนุษย์ให้มีอำนาจในการครอบครองสรรพสิ่งบนโลกนี้ ในขณะที่อาร์เน เนสส์มองว่า มนุษย์กับธรรมชาติไม่มีสิ่งไหนเหนือกว่ากัน แต่ทั้งสองเท่าเทียมกันในฐานขององค์ประกอบของโลก นอกจากนี้ สรรพสิ่งต่างมีคุณค่า ในตัวของมันเอง ดังนั้น ชีวิตทุกรูปแบบจึงควรมีสติที่จะเติบโต งอกงาม และ บรรลุเป้าหมายของตัวเอง อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตของชุมชนแม่เอะใต้นั้น มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตตามแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกที่อาร์เน เนสส์ได้เสนอ เอาไว้ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่เน้นความเรียบง่าย และอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูล กัน นั้นหมายความว่า โดยเนื้อแท้แล้วชุมชนแม่เอะใต้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องวิถี ของธรรมชาติ เพียงแต่มีความบกพร่องในบางส่วน โดยเฉพาะแนวคิดที่ยกตน

อยู่เหนือธรรมชาติ จนทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

ด้วยเหตุนี้ หากนำแนวคิดของอาร์เน เนสส์มาเสริมในส่วนที่ชุมชนแม่เมาะ ได้ยังคงบกพร่อง ธรรมชาติก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์นั้น ควรเป็นไปในลักษณะของการทำความเข้าใจ การศึกษาเชิงปฏิบัติ และการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อให้แนวความคิดดังกล่าวแทรกซึมในจิตใต้สำนึกของชุมชนในระดับปัจเจก เนื่องจากการนำแนวคิดที่เป็นทฤษฎี ทั้งยังเป็นแนวคิดตะวันตกเช่นนี้มาใช้ กับชุมชนไม่ใช่เรื่องง่ายหรือทำได้ทันที แต่ต้องอาศัยการทำความเข้าใจไปพร้อมกับ การตระหนักรู้ในคุณค่าของธรรมชาติ ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อที่ชุมชน จะได้นำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาปรับใช้ร่วมกัน ทั้งหมดนี้ก็เพื่อความสมดุล ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ โดยมุ่งเป้าหมายที่การดำรงชีวิตของชุมชน ให้สอดคล้องกับกฎธรรมชาติ และบำรุงรักษา รวมทั้งฟื้นฟูสภาพธรรมชาติที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสสมบูรณ์ โดยไม่เอาเปรียบธรรมชาติหรือหาประโยชน์จาก ธรรมชาติเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของทุกฝ่าย เพื่อสร้างความ สมดุลในระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บทสรุป

จากการศึกษาแนวคิดการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เมาะได้และ แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์ สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดนิเวศวิทยา เชิงลึกของอาร์เน เนสส์ เห็นว่าธรรมชาติต้องได้รับการเคารพและยอมรับจาก มนุษย์ในฐานะที่เท่าเทียมกัน โดยมนุษย์กับธรรมชาติไม่มีสิ่งใดเหนือกว่ากัน ซึ่ง ตรงข้ามกับแนวคิดการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชุมชนแม่เมาะได้ ที่มองว่าธรรมชาติ อยู่ภายใต้การปกครองของมนุษย์ ดังนั้น จึงทำให้ระบบความคิด และกิจกรรมที่ ชุมชนปฏิบัติกับธรรมชาตินั้น เป็นไปในลักษณะของการวางตนเหนือธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม วิถีชีวิตของชุมชนแม่เอะใต้ นั้น มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบนิเวศวิทยาเชิงลึกที่อาร์เน เนสส์เสนอไว้บางแง่มุม ดังนั้น หากชุมชนปรับเปลี่ยนพื้นฐานทางความคิดที่มีต่อธรรมชาติ โดยมองเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งในฐานะที่เท่าเทียมกับมนุษย์ ก็จะทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสงบสุข ทั้งยังทำให้เกิดความสมดุลในระบบนิเวศ และเสริมสร้างธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องนิเวศวิทยาเชิงลึกของอาร์เน เนสส์ ผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนแม่เอะใต้ในด้านการปฏิบัติต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากมีการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทุกภาคส่วนในการนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม อันมีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่แยกจากกัน เพื่อผลในการดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างสมดุล ซึ่งจะส่งผลให้ธรรมชาติกลับมาอยู่ในสภาพที่เหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอ 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะงานวิจัย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1.1 ควรมีการวิจัยในแนวทางที่นำแนวคิดนิเวศวิทยาเชิงลึกไปประยุกต์ใช้กับชุมชนแม่เอะใต้ อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

1.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเฉพาะชุมชนที่มีลักษณะคล้ายกับแม่เอะใต้ เพื่อจะสามารถนำมาวิเคราะห์และปรับใช้กับชุมชนที่ยังประสบปัญหาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงทดลองประยุกต์ใช้นิเวศวิทยาเชิงลึกในพื้นที่เฉพาะ โดยการแบ่งกลุ่มการทดลองในหลากหลายระดับ ทั้งชุมชนหรือองค์กรต่างๆ เพื่อถอดบทเรียนที่จะนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาต่อไป

2.2 ควรมีศูนย์การเรียนรู้ เพื่อแนะนำและให้ความรู้เกี่ยวกับนิเวศวิทยาเชิงลึกโดยเฉพาะ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าไปศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Amphaprasert, Ekkaphop. (2014). *Use of folk wisdom for community forest conservation for sustainability of Ban Mae O, Moo10, Tambon Mae Na Chon, Amphur Mae Chaem, Changwat Chiang Mai*. Master of Art. Man and Environmental Management. Graduate School, Chiang Mai University.
- Arne Naess. (1973). *The Shallow and the Deep; Long-Range Ecology Movement*. Inquiry. 16: pp. 95-100.
- Arne Naess. (1993). *Ecology, Community and Lifestyle: Outline of an Ecosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bunyanet, Nuangnoi. (1994). *Environmental Ethics: Worldview in Buddhist Philosophy and Western Philosophy*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Chophaka, Koson. (1999). *A Buddhist Paradigm on Deep Ecology*. Master's thesis. Comparative religion, Mahidol University.
- Hirunwong, Tassanee. (2003). *Transfer of ecological wisdom of Karen people. In the area of Doi Inthanon National Park*. Graduate School, Chiang Mai University.
- Inthongpan, Prawet. (2016). *Buddhism and Environment*. Bangkok: Kasetsart University Press.

Jaifai, Piyamas. (2009). *Satish Kumar's concept of spiritual ecology*. Master of Art. Philosophy. Graduate School, Chiang Mai University.

Naess Arne. (1969). *Scepticism*. New York: Humanities Press.

Phromduang, Thanat. (2007). *Learning process in water shortage management in Mae Suek Sub-watershed, Mae Chaem District, Chiang Mai Province*. Graduate School, Chiang Mai University.

Phuphakdee, Kanmanee. (2004). *Meaning and value of life in the deep ecology of Arne Naess*. Master of Arts. Philosophy, Chiang Mai University.

Simongkhon, Kriangsak. (2012). *Political and economic movemenic of corn farmer group in Mae Chaem District, Chiang Mai Province*. Master of Political Science. Politics and Government. Graduate School, Chiang Mai University.

Sumettikoon Piyaboot. (2008). *The Ecoterrorist's perception on nature and natural protection*. Master of Art. Philosophy. Graduate School, Chiang -Mai University.

Thirachamnong, Phianloet. (2000). *Participation of Community for The Forest Watershed Conservation in Mae Sanga upstream area Mae Chaem District, Chiang Mai Province*. Master of Art. Man and Environmental Management. Graduate School, Chiang Mai University.

Interview

Niramonmonthon, Loethu. Interview. 17 February 2017.